

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Α΄.-ΤΟΜΟΣ Α΄.

(Ὅτι ἐστὶ περὶ τοῦ ἄν ὀσιωτέρου ἀνθρώπου
βουλευόμενον ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οἰκείων. (Πλάτ. Θιάγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

—
1879

ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1879.

ΤΕΥΧΟΣ 4.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Ἡ τῆς νεότητος ἀγωγή καὶ παιδεία τοσοῦτον συνδέεται τοῖς λοιποῖς πράγμασι καὶ θεσμίσι τῶν λαῶν, ἅτινα ρυθμίζουσι τὸν βίον ὥστ' οὔτ' ἐκ τῆς προαιρέσεως ἐνίων ἀνδρῶν, οὔτ' ἐκ τῆς ἐξουσίας συμπάντων τῶν πολιτῶν ἤρτηται, ἀλλ' ὑπέκει τοῖς νόμοις ἀνάγκης τινός. Κρέμαται δῆλον ὅτι ἐνθεν μὲν ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς καὶ τῆς ποικιλίας τοῦ τόπου καὶ τοῦ κλίματος καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων, ὅσα ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ τόπου ἐπαρκούσιν εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ βίου, ἐνθεν δ' ἐκ τοῦ πνεύματος τῶν ἐγκατοίκων καὶ τοῦ ἔθους αὐτῶν, καὶ ἄλλοτε πάλιν ἐκ τῆς θρησκείας τῆς μέγα ἐν τῇ πολιτείᾳ ἰσχυρούσης πρὸς τὸ ἠμοχεῖν τὰς ψυχὰς καὶ, συνελόντι εἰπεῖν, ἐξ ἁπάντων, ἐξ ὧν συναποτελεῖται ἡ ἰδιότης λαοῦ τινος. Διότι ἄλλως ἐν ἄλλοις τόποις καὶ ἐν ἄλλοις καιροῖς, ἄλλως δὲ καὶ ἐν διαφόροις τάξεσιν ἐξετράφη καὶ ἐπαιδεύθη ἡ νεότης· οἷον παρ' Αἰγυπτίοις, Ἑβραίοις, Πέρσαις, Ἀθηναίοις, Λακεδαιμονίοις, Καρχηδονίοις, Γαλάταις καὶ Ῥωμαίοις διάφορον ἐγένετο τὸ σύστημα τῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων καὶ δὴ κατάλληλον καὶ πρὸς τὴν δίκαιαν ἐνός ἐκάστου τῶν λαῶν καὶ πρὸς τὰ ἔθιμα τῆς πολιτείας καὶ τῶν ἱερῶν καὶ ἐπὶ πᾶσι πρὸς τὴν βελτιοῦσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Εἰ καὶ ἡ ἀνομοιότης καὶ διαφορότης τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας τῶν ἀρχαίων λαῶν μεγίστην παρέχεται τὴν ποικιλίαν, οὐδὲν ἦττον κατὰ τὰ πλεῖστα καὶ σπουδαιότατα τῆς ἀνατροφῆς ὑπερβαλόντως ὁμοφωνοῦσι καὶ ἐπομένῳ τῷ λόγῳ πάμπολλα ἀνευρίσκονται παρ' αὐτοῖς καὶ ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἔθνων ἐπιδοκιμασθέντα

καὶ παραληφθέντα (1). Διότι τ' ἀρχαῖα ἔθνη, τὰ εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἡμέρωσιν προεληλακότα, ἀκολουθοῦντα κατὰ τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν παιδευσιν τῶν τέκνων αὐτῶν τῇ φύσει τῇ παλαιοτάτῃ καὶ ἀρίστῃ παιδαγωγῶ καὶ τῶν ἀτόμων καὶ ἅπαντος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ οὐδέποτε ἀφιστάμενα τῆς πιστοτάτης ἐκείνης διδακτρίας τοῦ βίου, πεποιθότα δ' οὐδὲν ἥττον τῷ ἰδίῳ πνεύματι καὶ δι' εὐαρίθμων παιδευτικῶν βοηθημάτων ἐφωδιασμένα, ἢ τὰ νῦν ἔθνη, πολλά, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ μείζονα διεπράξαντο τῶν νεωτέρων αὐτῶν ἔθνων. Πρασπιζόμενοι λοιπὸν οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ οὐχὶ ὑπὸ πολλαπλῶν ἐπικουρημάτων τῆς παιδείας καὶ τὰ φυσικὰ μέσα μεταχειριζόμενοι, ἐθεράπευον εὐσταθῶς καὶ ἀρμοζόντως τὸ οἰκεῖον καὶ γνῶριμον τῶν φυσικῶν αὐτῶν μέσων. Οὕτω κατηρτισμένοι κατώρθωσαν, ὅπως μετὰ ζήλου ἐπιδίδονται οὐ μόνον εἰς τὰς τοῦ βίου σπουδαιοτάτας ἀσχολίας καὶ ὑποδύονται τοὺς χαλεπωτάτους τῶν πόνων, ἀλλὰ δι' εὐγενῶν καὶ ἀρίστων τεχνῶν πεπαιδευμένοι νὰ ὑποτυπῶσι τελείαν τὴν εἰκόνα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ εὐμούσου. Ὅθεν τὰ διδάγματα, ἅτινα ἐφήρμοζον πρὸς ἐπιμέλειαν καὶ χειραγωγίαν τῆς νεολαίας, θεωρητέα δόγματα τῆς φύσεως, ἅπερ οὔτε παλαιοῦνται, ἢ διὰ τὴν παλαιότητα ἀρδὴν καταπίπτουσιν, οὔτ' ὀλιγοροῦνται ποτε, ἢ ἀκινδύνως δύνανται νὰ ἐκβιασθῶσιν. Καὶ ταῦτα μὲν, ὡς αὐτόδηλον, ἀναφέρονται μᾶλλον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' ἄξια θαυμασμοῦ εἶναι καὶ ὅσα οἱ Ῥωμαῖοι τῇ ἑαυτῶν φύσει ἐμμένοντες διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀγωγῆς ἀπετέλεσαν. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τῶν ἐξόχων ἐλείνων ἀρετῶν, ἐφ' αἷς ἐν τῇ ἀρχαιότητι διέπρεπον καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἀνθρωπίνης ἐκείνης δόξης, ἐφ' ἣ μακρὸν ἠκμαζόν παρὰ τὰ λοιπὰ κατασκευάσματα τοῦ βίου πολὺ συνεβάλετο καὶ ὁ

(1) Τὰ τῆς ἀγωγῆς, ἐκπαιδύσεως καὶ ἡμερώσεως καθέλου παρὰ Ῥωμαῖοις πολλαχῶς προσπελάζουσι πρὸς τὰ νεωτερικὰ πρὸ Bernhardy Grundr. der R. L. Erste Abtheil 3. Ausgabe p. 33 κ. ε. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς περὶ τούτου στάσεως τῶν Ἑλλήνων ἀξιολόγως ἀποκλίνουσι. Διότι αὐτόθι (παρ' ἑλλησιν) ἡ γραμματολογία (τουτέστι τὸ ἔθροισμα τῶν ὑφ' ἐκάστων φυλῶν δημιουργηθέντων εἰδῶν τοῦ λόγου καὶ ὕφους) παρκαλοῦθει ἐξ ἀρχῆς πᾶσαν πρόοδον τοῦ ἔθνους, ἐκφράζουσα τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ βίον. Ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ὑπέκειτο ἢ κρητὶς ἐν τῇ γραμματολογίᾳ, παρκαμείνουσα σύμφωνος κ' αὐτῇ. Οἱ ποιηταὶ ἐκρίνοντο πρὸ πάντων τροφεῖς καὶ ποθηγέται τῆς σοφίας, τὰ δὲ ποιήματα αὐτῶν παρείχον τῇ μὲν νεολαίᾳ τὴν πρώτην ὕλην πρὸς παιδαγωγίαν καὶ αἰσθησιν τοῦ καλοῦ, τῇ δὲ ἀνδρικήῃ ἡλικίᾳ ὑγιᾶ τροφήν ὑπὲρ τῆς κατανοήσεως καὶ τῆς μορφώσεως χαρακτῆρος. Ἐν στενωτέρῳ δὲ κύκλῳ οἱ πεζογράφοι, ἢ καταλογάδην συγγράφοντες, διεθρύλουν τὰ παλαιότατα γεγονότα καὶ τὰς ἐρεῦνας τῆς ἐπιστήμης. Καὶ ἡ μὲν ποικίλη παιδαγωγία τῶν Ἑλλήνων, ἢ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς τελειωθείσα, ἢ δι' ἐπιδείξιον μεταχειρίσεως πάσης εὐγενοῦς τέχνης τὴν νεότητα διαπλάττουσα προπαρασκευάζεν ἐναρμόνιον σύζευξιν τῆς θεωρίας καὶ τῆς πολυμῶρφου πράξεως. Τούναντίον ἐν Ῥώμῃ ὑπεδείχθη παρὰ τῆς πολιτείας τῇ παιδεύσει στενὸς χῶρος, ὃν οὐδέποτε ἐκείνη ἐδυνήθη τέλεον νὰ ἐγκαταλείψῃ ἐκ τῶν πολιτικῶν δηλ. καὶ πρακτικῶν συμφερόντων τῆς ψυχῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἐγεννήθη περιορισμένον κύκλος τῶν ἀντικειμένων τοῦ διδάσκειν καὶ τοῦ διανοεῖσθαι. κλπ.

τρόπος τῆς ἀνατροφῆς καὶ παι'έουσας τῆς νεολαίας, περὶ ὧν ἔσεται ἡμῶν ὁ λόγος. Οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, ἂν μὴ καὶ ἐν ταῖς τρισὶ μεγάλαις περιόδου τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας ἐπεκράτησε τὸ αὐτὸ σύστημα τοῦ ἀνατρέφειν καὶ ἐκπαιδεύειν τὴν νεολαίαν. Αἰτία τούτου ὑπῆρξεν ἡ μεταβολὴ τῶν παλαιῶν Ῥωμαϊκῶν ἠθῶν, χρονολογούμενη ἀπὸ τῶν φοινικικῶν πολέμων, ἐξ ὅτου παρεῖσθευσε κατάπτωσις καὶ ἡ πολυτέλεια καὶ αἱ ἀλλότριαι κακίαι Ἀσιανῶν καὶ Ἑλλήνων εἰσοικίζονται εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν. Ἄπαντα τότε τρέπονται ἐπὶ τὸ χειρόν καὶ ἡ πολιτεία διασπαραχθεῖσα ἕνεκα τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ τῆς φιλαρχίας τῶν δυνατωτέρων περιέρχεται ὑπὸ τὴν δεσποτείαν ἑνός. Ὅθεν ἐν τῇ παρὰ Ῥωμαίοις ἱστορίᾳ τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας διαστέλλονται τρεῖς περίοδοι διαφέρουσαι κατὰ τὸ χρονικὸν διάλειμμα, ὧν ἡ μὲν πρώτη ἢ τῆς βασιλευομένης Ῥώμης περιλαμβάνει τὸν αἰῶνα τῆς ἀναφυομένης καὶ ἀναθαιλούσης πολιτείας ἀπὸ τοῦ 753—146 π. χ. ἡ δὲ δευτέρα τὸν τῆς παρακμαζούσης καὶ καταρρευούσης ἀπὸ 146 π. χ.—14 μ. χ. καὶ τελευταῖον ἡ τρίτη τὴν ἐκ τῆς καταλύσεως τῆς δημοκρατίας ἐποχὴν τῆς αὐτοκρατορίας μέχρι τῆς καθαιρεθείσης ἀνατολικῆς. τ. ε. ἀπὸ τοῦ 14—476 ἔτους μ. χ. Καὶ οὕτω μὲν διαιροῦσιν οἱ ἀρχαιότεροι, οἱ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος συγγράψαντες τὰ περὶ παιδείας καὶ ἀγωγῆς παρὰ Ῥωμαίοις. Ὁ δὲ Βερνχάρδης, ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 36, διακρίνει δύο περιόδους τῆς ἀνατροφῆς, παιδείσεως καὶ ἡμερώσεως παρὰ Ῥωμαίους τὴν σημερινὴν καὶ τὴν μοναρχικὴν τοῦ ἀ. π. Χ. αἰῶνος, ὑποδιαίρων αὐτὰς εἰς τέσσαρα τμήματα. Ἐντεῦθεν ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιόδῳ, ἣν μέλλομεν διὰ βραχέων νὰ ἐξετάσωμεν, οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἐνδιέτριψαν πολὺ εἰς τὰς μελέτας καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἀλλὰ μᾶλλον προσήλωσαν τὴν ἑαυτῶν προσοχὴν εἰς τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν διάπλασιν τῶν ἠθῶν τῆς νεολαίας. Ἐν δὲ ταῖς μετέπειτα καιροῖς ἐπιτερπόμενοι ἐπὶ ταῖς ἐλευθέραις μελέταις (1) καὶ μαθήσεσιν ἤρχισαν νὰ ἐναμιλλῶνται περὶ τὸν ἔπαινον τῆς παιδείας. Ὅθεν ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιόδῳ πλείονά εἰσι τὰ ῥητέα περὶ ἀγωγῆς, ἢ περὶ ἐκπαιδεύσεως· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην μικροῦ δεῖν ὀλιγορεῖται ἡ τῆς νεότητος διαπαιδαγώγησις, οὐδὲν τῶν ἀρχαιοτέρων τηρήσασα, ἢ τὴν εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐκπαίδευσιν ἐκείνης. Διακρίνονται δὲ καὶ ἐν τῇ παρὰ Ῥωμαίοις

(1) Πρὸς. Κικέρωνος pro Archia poeta Κεφ. I. 4. *optimum artium studiis*, ὅπερ τὰ ὑπερῆχον τῶν liberalissimis studiis. τούτῳτι πρὸς τὴν μάθησιν τῶν καλλίστων τεχνῶν, εἰς ἃς κατεχέγονται ἡ Γραμματικὴ ἢ τοῖ ἢ κατ' εὐρυτέραν ἔννοιαν ἐρμηνεῖα τῶν λέξεων, καὶ τῶν πραγμάτων, αἵτινες ἀπαντῶσι πρὸς τοῖς συγγραφεῦσιν, ἄρα ἡ φιλολογία, ἡ ῥητορικὴ, ἡ ποίησις καὶ ἡ φιλοσοφία ἔδ. καὶ τοὺς σοφοὺς ἐκδέχεται κῆτι, μάλιστα δὲ τὸν νεώτερον κῆτι Richter.

ἀγωγῆ καὶ παιδείᾳ, ὡς δὴ καὶ παρ' ἔλλησι βαθμοὶ τινες. Καὶ τὸν μὲν πρῶτον κατέχει ἡ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀγωγή, διήκουσα εἰς τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος, ὅθ' οἱ παῖδες παρὰ Ῥωμαίοις ἀποτιθέμενοι τὴν περιπόρφυρον τήβενον (togam praetextam) ἀνελάμβανον τὴν ἀνδρικήν (togam virilem) τὴν δ' ἐπομένην βαθμίδα τῆς παιδείσεως τοῦ νέου ἢ πρωτοπέριου κατελάμβανον σπουδαιότεραι μελέται, ἢ ἀνατροφή διήλαδ' ἢ καὶ ἡ ἐκπαίδευσις διαρκούσα περὶ τὰ 10 ἔτη (ἀπὸ τοῦ 16—26), ἐν ἧ οἱ νεανία οἶονεὶ προηλείφοντο εἰς τὸ λαμβάνειν δημοσίας λειτουργίας στρατιωτικὰς, ἢ πολιτικὰς, ἢ εἰς τὸ μετέρχεσθαι ἄλλα ἐπαγγέλματα. Τότε τέλος ἐκμορφωθέντες εἰς τὰς πρὸς τὸ πράττειν μαθήσεις καὶ τὰς πρὸς διοικήσιν τῆς πολιτείας ἀπαραιτήτους καὶ εἰς τὴν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐπιτέλεσιν τοῦ καθήκοντος εἰσέρχοντο εἰς τὸ μέγα σχολεῖον τοῦ βίου ἐκμανθάνοντες τὴν ἀπασῶν τῶν μαθήσεων ἐκπρεπεστέραν, τὸν τρόπον δῆλον ὅτι τοῦ ὀρθῶς βιοῦν ὡς ἐκ τῆς χρήσεως τῶν ἔργων καὶ τῆς πείρας. Ἐπειδὴ δ' οἱ Ῥωμαῖοι ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἦσαν τὰ μέγιστα ἡσχολημένοι, ὅπως ἔξωθεν μὲν σκέπῃσι τὴν ἀρτίβλαστον πολιτείαν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν πολεμίων, ἐσωτερικῶς δὲ διακοσμῶσιν αὐτὴν διὰ νόμων καὶ θεσμῶν, ὅπως παρασκευάζωσι τὰ πρὸς τὸν βίον καὶ τὴν λατρείαν, ὅπως εὐρύνωσι τὰ στενὰ ὄρια τοῦ βασιλείου, ἐκπολιορκοῦντες τὰ ὄμορα κράτη μόλις ἐδύναντο νὰ ἐνθυμῶνται τὴν πνευματικὴν καλλιέργειαν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ ἐγκύπτωσιν εἰς τὰς μελέτας τῶν ἐλευθέρων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Εἰ καὶ οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς πόλεως, οἱ οὐχὶ ἐξ ἀγρίου συρφετοῦ ληστῶν ποιμένων καὶ συγκλύδων συναθροισθέντες, οὐθ' οἱ Πατρίκιοι, οἱ τὸ ἅπαν κράτος τῆς νέας πολιτείας κατέχοντες, οὐθ' ἡ ἄλλη πληθὺς τῶν Λατίνων, τῶν Σαβίνων καὶ τῶν Ἑτρούσκων καὶ οἵτινες δὴποτε ἦσαν οἱ ἐν σῶμα τοῦ λαοῦ συναποτελέσαντες δὲν ὑπῆρξαν παντάπασιν ἀπαιδευτοὶ καὶ ἄμοιροι τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἡμερώσεως, ὅμως ἐμολογουμένως ὀλίγιστοι φαίνονται οἱ παρὰ τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ προβιβάσαντες καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν δημῶδων τεχνῶν, δι' ὧν ὀρθοῦται ὅτε δημόσιος καὶ ὁ ἰδιωτικὸς βίος. Πρῶτος δὲ κλείζεται ὁ θεοσεβῆς *Νουμᾶς*, ὅτι ἐνεκάνισε τὴν πόλιν διὰ νόμων καὶ ἠθῶν καὶ δὴ καὶ βιβλία ἀπέλιπεν, περὶ ὧν διέλαβεν ὁ εὐφυῆς *Lasauki* ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν Μονάχῳ Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν. Παρὰ τὸν *Νομᾶν* καὶ ὁ *Σέρουιος Τύλλιος*, ὁ τῶν φυλῶν καὶ τῶν τάξεων δημιουργὸς, ἐσπούδασεν ὅπως πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀδαεῖς τῶν νόμων ἀπαλλάξῃ ἐπαχθοῦς καὶ ἀνίσου θέσεως, στρέφων τὰ βάρη ἀπὸ τῶν ἐνδεεστέρων εἰς τοὺς εὐπορωτέρους καὶ οὕτω διάφορα στοιχεῖα τῆς πολιτείας συμπήξῃ μᾶλλον εἰς ἓνα λαόν. Πλὴν ἄλλ' ὅμως οὐτ' ἐκ τούτων, οὐτ' ἐξ ἄλλων θεσμῶν, οὐδ' ἐκ τῆς καταλύσεως τῆς βασιλείας καὶ τῆς ἐπεκτά-

σεως τοῦ κράτους ὁ λαὸς ἐδυνήθη ἐκ τῆς χαμηλοτέρας βαθμίδος τῆς παιδείας ταχέως ν' ἀναβῆ ἐπὶ τὴν ὑψηλοτέραν, οὐδὲ τὴν ἐλευθερίαν τῶν πολιτῶν προσεδίβασε τοῦτο, ἥς ἄνευ ἢ εὐγενῆς θεραπείας τῆς ψυχῆς καὶ τῆς πνεύματος δὲν ἤμπορει νὰ λάβῃ εὐφρόσυνον ἐπίδοσιν· διότι ἡ παρούσα περίοδος (ἡ τῆς Ῥώμης δηλ. ὑπὸ βασιλεῖς) δὲν εἶχεν ἀκόμη ὠριμάσει πρὸς πραγματευσιν ἐπιστημῶν καὶ ἐλευθέρων τεχνῶν, πρὸς ἃς ἀλλοτρίως διέκειντο οἱ ἐν τῇ πολιτείᾳ τὰ πρῶτα φέροντες. Ἐκατέρας δὲ τῶν τάξεων (πατρικίων καὶ πληθειῶν) αἱ δυνάμεις κατήναλίσκοντο ὡς τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς πολέμους, τὴν γεωπονίαν καὶ τὴν μεταβολὴν καὶ ἐγκαίνισιν πολιτευματικῆς μορφῆς. Εὐρύτερον ἐν τούτοις πεδίον, ἐν ᾧ ἤμπορει νὰ ἐκτυλίσῃ τὰς δυνάμεις λαὸς μειζόνων ἀρεγόμενος, ἠνεύχθη ἐξ ὅτου οἱ πληθεῖοι, ἵνα παύσωνται ἔξω μὲν ὑπὲρ τοῦ κράτους ἀγωνιζόμενοι, οἴκοι δὲ ὑποκύπτωσιν ὑπὸ τὸ βάρος χρεῶν καὶ ἐπομένῳ τῷ λόγῳ πιέζωνται ὑπὸ τῶν ἑαυτῶν συμπολιτῶν, ἐξ ὅτου λέγομεν, οἱ πληθεῖοι στασιάσαντες ἐγκαθίδρυσαν δύο ἀπαραβιάστους ἀρχοντας (τοὺς δημάρχους). Ἀπὸ τούτων δριμυτάτη ἐξερράγη ἀνὰ τὴν πολιτείαν ἡ διαπάλη, διότι οἱ μὲν πληθεῖοι παντὶ σθένει ἠγωνίζοντο πρὸς ἀπόλαυσιν ἰσοπολιτείας, οἱ δὲ πατρικιοὶ ἐνέτεινον ἀπάσας τὰς δυνάμεις, ὅπως διακατέχωσι τὰς προνομίας τοῦ ἰδίου γένους, τοὺς ἀγροὺς, τὰ πλούτη τὰς τιμὰς, τὰς οἰωνοσκοπίας, τὰς ἐξουσίας καὶ ἀποκωλύσωσι τοὺς πληθειῖους ἀπὸ τῆς εἰς ἀνώτερα ἀξιώματα εἰσόδου. Ὁ λαὸς ἐντεῦθεν ἐν τῇ συναισθήσει τῶν ἰδίων δικαίων δὲν ἠνείχετο τὴν μικροῦ δεῖν ἀπεριόριστον περὶ τὰς δίκας ἀκολασίαν τῶν ὑπάτων διακηρυζάντων τῶν δημάρχων, ὅτι ὁ λαὸς δὲν θὰ ὑπείκῃ μακρότερον τῇ αὐθαρέτῳ κρίσει τῶν δυνατῶν, οὐδὲ θὰ πείθεται νόμοις ἀποκρύφοις. Τότε λοιπὸν (ἔτει 462, π. X.) ὁ Γάϊος Τερεντέλιος Ἄρσας (1) ἐδημοσίευσεν νόμον ἄνευ ἡγουμένου δόγματος τῆς συγκλήτου περὶ ἐκλογῆς πέντε ἀνδρῶν ἐπὶ τῷ συγγράψαι νόμους περὶ ὑπατικῆς ἐξουσίας, οἵτινες καὶ τοὶ μακρόν (δέκα ὅλα ἔτη ἀπὸ τοῦ 462—451 π. X.) καταπολεμηθέντες ὑπὸ τῶν πατρικίων, τῶν ἀναπιεζόντων τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λαοῦ καὶ ἐντέχνως φενακίζόντων αὐτὸν, ὅμως μετὰ πολλὰς ἐριδας τροποποιηθέντες ἐκυρώθησαν ἰδ. Λιβίου III 9. 33. Ἡ δὲ ἐξουσία ἀπὸ τῶν ὑπάτων μεταβαίνει εἰς τοὺς δημάρχους καὶ τίθενται τελευταῖον οἱ δώδεκα πίνακες, οἵτινες καὶ τοὶ μὴ περιέχοντες νέα τινὰ δικαιώματα τῷ λαῷ παραχωρηθέντα,

(1) Καὶ περὶ μὲν τοῦ νόμου τοῦ Τερεντίου (lex tarentelia) ἰδ. Διονυσ. Ἀλικαρνεσ. Ρ Ἄρχ. X. 4 κ ε καὶ Ζωναράν Ζ'. 17 Νεΐβουρ R. G.— 1 280 καὶ Becker gallus II. 2. 43! Περὶ δὲ τοῦ ὀνόματος παρατηροῦμεν, ἔτι τὸ T e r e n t i e l i u s ἐσχηματίσθη κατ' ἀναλογίαν τῶν P u b l i l i u s, M a n i l i u s ἐκ τῶν Publius, Manlius καὶ περ τοῦ Διονυσίου αὐτὸ Τερέντιον ὀνομάζοντες, ὁπόθεν τὸ Τερεντέλιος πρὸ. Weissenborn εἰς Λιβ. αὐτῆς.

ἀλλὰ περιλαμβάνοντες ὡς τὸ πλεῖστον δίκαια διὰ συγκαταθέσεως ἀποληφθέντα, οὐδ' ἐξισοῦντες κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τῶν δεκάρχων τὰ δικαιώματα τῶν ὑποδεεστέρων καὶ τῶν ἀνωτέρων, ὅμως ἀπέβησαν μέγα ἔρεισμα τῷ λαῷ, περιορίσαντες τὸ περὶ τὰς δίκας δικαίωμα τῶν πατρικίων καὶ πῶς καὶ τοῦ μετὰ ταῦτα δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου πηγὴ καταστάντες. Ἡ δωδεκάδελτος λοιπὸν αὐτῆ ἀδομένη ὑπὸ τῶν παίδων τελεσφόρως ἐπέδρασεν ἐπὶ τὴν ἀγωγὴν καὶ παιδείαν. Τελευταῖον ἐξαναγκασθέντες οἱ δέκαρχοι παρητήθησαν τὴν ἀρχὴν, τοῦ δὲ δημαρχικοῦ ἀξιώματος καὶ τῆς ἐκκλήσεως ἐπανιδρυθείσης, οἱ νέοι ὑπάτοι τοῦ ἔτους (449 π. Χ.) Λεύκιος Οὐαλέριος Ποπλικόλας καὶ ὁ Μάρκος Ὀράτιος Βαρβάτης εἰσηγήσαντο νόμον ἐν ταῖς λοχίτισιν ἐκκλησίαις περὶ τοῦ κύρους τῶν ἀποφάσεων τῶν φυλῶν δι' ἅπαντα τὸν δῆμον, ἐξ οὗ καίριον τραῦμα κατηνέχθη εἰς τὰς ἐπὶ τῶν δημάρχων εἰσηγήσεις νόμων. Περὶ τῶν αὐτῶν τούτων νόμων (*leges horatiae* καὶ *valeriae* πρὸς Νηβουρ ἐνθ' ἀνωτ. ρ. 315 καὶ 322 καὶ Peter R.G. 186. Μεγάλην δ' ἔριν διήγειραν ὀλίγον ὕστερον ἔτι 445 π.Χ. αἱ τοῦ Κανουλιῆτου προτάσεις νόμου περὶ ἀμοιβαίου γάμου Πατρικίων καὶ πληβείων κατὰ τὸ δοκοῦν ἰδ. Λιβ. IV 1. οὗ ἡ μὲν μετὰ πολλὰς ἀντιδράσεις ἐκυρώθη, ἡ δὲ τοσοῦτον κατεμερίσθη, ὥστε χιλιάρχοι ὑπατικὴν ἐξουσίαν περιβεβλημένοι ἐξελέγοντο ὑπὸ πατρικίων καὶ πληβείων. Οἱ δὲ πατρίκιοι φοβούμενοι περὶ τῆς ὑπατείας ἀπεχώρισαν αὐτοῖς τὴν τιμητείαν, ἀρχὴν μέγα τὸ κύρος ἔχουσαν ἐπὶ τὴν δημόσιον ἀγωγὴν, ἅτε παρὰ τὸ τίμημα ἐποπτεύουσαν καὶ τὰ ἦθη τῆς πολιτείας καὶ δικαίως ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ἐπίσκοτον ἀπάντων ἐπονομαζομένην «ἐπίσκοπον ἀπάντων τὴν τιμητείαν κατέστησαν» (οἱ Ῥωμαῖοι). Ὅθεν βεβαιότερον οἱ δήμαρχοι προέβησαν εἰς τὰ ἄλλα, τὰ πρὸς ἐξίσωσιν τῶν δικαιωμάτων ἀντίθετα, ἤτοι εἰς τὴν ἄρσιν τῶν προσκομμάτων, ἢ εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῶν προνομίων. Οἱ δήμαρχοι λοιπὸν Γάϊος Λικίνιος καὶ ὁ Λεύκιος Σήξτιος, τῶν μεγίστων τιμῶν ἀρεγόμενοι πρέτειναν ἔτι 376 π. Χ. νόμους κατὰ τοῦ πλοῦτου τῶν πατρικίων ἕνα μὲν περὶ χρεῶν (ἀποσβέσεως τῶν χρεῶν τῶν πληβείων), ἄλλον δὲ κληρουχικὸν (*lex agraria*) καὶ ἵνα μὴ γίνωσιν ἀρχαιρεσίαι χιλιάρχων καὶ ἕτερος τῶν ὑπάτων ἐκλέγεται ὑπὸ τῶν πληβείων. Ὅφ' ἐ τέλος οἱ πατρίκιοι καὶ οὐχὶ ἄνευ μεγίστων ἀγώνων μετέδωκαν τοῖς ὑψίστης τιμῆς, ἣν χρονιώτερον δὲν ἐδύναντο νὰ κατέχωσιν, πλὴν ἐπὶ τῷ ὄρω ὁ πραιτωρ ὁ ἐν τῷ ἄστει δικάζων νὰ ἐκλέγεται παρὰ τῶν πατρικίων Τριάκοντα ὅμως ἔτι ὕστερον ἢ εἰς τὴν πραιτωρίαν εἴσοδος κατέστη προσιτὴ καὶ τοῖς πληβείοις καὶ δὴ ὁ Κόϊντος Πόπλιος Φίλων οὐ πολὺ τῶν πατρικίων ἐναντιουμένων ἤρθε ἔτι 337 π. Χ. πρῶτος πραιτωρ ἐκ τῶν πληβείων, νικήσας ἢ αὐτὸς ἔτι 339 π. Χ. ὡς ὑπάτος τοῖς Λατίνους καὶ δικτάτωρ ἀνα-

δειχθεῖς ἰδ' λιβ. VII 15. Εἰς δὲ τὰ ἐπιφανέστατα ἀξιώματα τῆς δικτατορίας καὶ τιμητικῆς εὐάρθμοι τῶν πληθείων ἀνῆλθον, οἵτινες καὶ τῶν ἱεροπραξιῶν ἀπεκλείοντο πλὴν ὅτε κατὰ τὸ 366 π. Χ. κατορθώθη διὰ τοῦ νόμου τοῦ Σηξτίου καὶ Λικινίου ἡ ἐκλογή πέντε πληθείων, ἤτοι τὸ ἥμισυ τῶν δέκα ἀνδρῶν, οἵτινες ἐπετήρουν τὰ τῆς λατρείας καὶ ὡς ἐκ τοῦ διαθήματος τούτου κατὰ τὸν Δίβιον VI 42 προελεάνθη τοῖς πληθείοις ἡ πρὸς τὴν ὑπατείαν ὁδός. Ἄλλ, οὔτοι ἀρκεσθέντες εἰς τὴν νίκην ταύτην συνήνεσαν τοῖς πατρικίοις ἐν' αἰρῶνται χιλίαρχοι. Ὅθεν οἱ δήμαρχοι Κόϊντος καὶ Γναῖος Ὅγιλιος ἔτει 200 π. Χ. ἐπρότειναν νόμον περὶ ἐπαυξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἱερέων καὶ ὅπως ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν πληθείων τέσσαρες Ποντίφικες καὶ πέντε οἰωνοσκοποὶ ἀντὶ τῶν τέως τεσσάρων ἰδ. λιβ. X 6 πρβ. καὶ Νεΐβουρ Vortr I. 525 καὶ Mommsen 1. 174, ὅπερ οἱ πατρικιοὶ βαρέως φέροντες ὑπεκρίνοντο, ὅτι ἀπέθλεπον μᾶλλον εἰς τοὺς θεοὺς ἢ εἰς αὐτοὺς, ἀντιτάσσοντες αὐτὰ, ἅπερ ἐν ταῖς προτέραις εἰσηγήσεσι νόμων, ἤγουν διῖσχυριζόμενοι, ὅτι παρ' ἑαυτοῖς ἦσαν αἱ οἰωνομαντεῖαι, ὅτι αὐτοὶ μόνοι ἔχουσι νομίμως τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν οἰωνοσκοπίαν καὶ οἴκοι καὶ ἐν πολέμῳ. Εὐφρόσυνον δ' ἔκθεσιν ἔσχεν ὁ ἀγὼν, ἅτε τοῦ νόμου ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἀποδεκτοῦ γενομένου. Ὅθεν μετὰ τὴν ἐξίσωσιν τῶν δικαιωμάτων ἑκατέρας τῶν τάξεων ἡ πολιτεία τοσοῦτον ἐστερεώθη, ὥστε ἀπέδρεπε τὸν ἥδιστον καρπὸν τῆς ἐλευθερίας. Ὁ αἰὼν οὗτος ὑπῆρξεν ὁ ἠρωϊκὸς τῶν Ῥωμαίων, γονιμώτατος ἀρετῶν, εἰς ὃν ἐπανατρέχουσι πολλοὶ τῶν ὀψιγενεστέρων συγγραφέων προάγοντες εἰς μέσον παραδείγματα ἐκπρεπεστάτων ἀρετῶν. Εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν ἐνατενίζων ὁ Δίβιος ἀποφαίνεται «οὐδεμία οὐδέποτε πολιτεία οὔτε μείζων, οὔθ' ἀγιωτέρα, οὐδὲ καλῶν παραδειγμάτων δαφιλεστέρα ἐγένετο, οὐδ' ἐφ' ἣν τοσοῦτον ὀψὲ ἢ ἀπληστία καὶ ἡ πολυτέλεια μετηνάστευσαν.» Οὕτω μετὰ πάλιν διακόσια ἔτη ἐμμείνασαν ἐπέτυχον οἱ πληθεῖοι κατὰ μικρὸν τῶν ὑψίστων τιμῶν καὶ ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας κεῖται, ὅτι ἡ διάρκεια τοῦ πρὸς ἐξίσωσιν τῶν δικαιωμάτων ἀγῶνος ἐγένετο αὐτοῖς ἀνυσιμωτέρα, ἢ ἡ ἐξαπιναία ἐπιτυχία τῶν πόθων αὐτῶν. Ἐφ' ὅσον δ' ὁ τῶν Ῥωμαίων δῆμος ἐν ὁμοφροσύνῃ καὶ βεβαίᾳ βουλῇ πράττων καὶ τῇ πατρίδι ἀφωσιωμένος μεθ' ἢνωμένων τῶν δυνάμεων ἴσχυεν ἐπὶ τοσοῦτον πικρότατα ἐδοκίμασαν τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐνώσεως αὐτῆς οἱ ὄμοροι καὶ ἀφροστώτες λαοὶ, ὧν ἡ δύναμις ἦτο κατακεκερματισμένη, οἷον οἱ Ἐτροῦσκοι, Λατῖνοι, Σαμνῖται, Ὀμβριοι, Γαλάται, Ἀπούλιοι, Λευκανοὶ καὶ Βρούτιοι, οἵτινες καίτοι τὴν ἀνδρίαν καὶ τὸν ἀριθμὸν ὑπερέχοντες αὐτῶν, ὅμως ἐπανειλημμένως μετέπειτα καταπολεμηθέντες ὑπετάγησαν ἐκείνοις. Μετὰ δὲ ταῦτα αἱ μέγιστα καὶ εὐρωστότατα δυνάμεις τῆς πολιτείας κατεστράφησαν ὑπὸ δύο συνεχῶν καὶ πρὸς πανολεθρίαν ἐπι-

χειρηθέντων πολέμων. Τῶν Καρχηδονίων ἐν Ζάμῃ (ἔτει 20 π. Χ.) ἡττηθέντων οὐδὲν ἔθνος ἐλείπετο δυνάμενον ν' ἀντιστῆ πρὸς τὰ ῥωμαϊκὰ ὄπλα, καὶ δὴ ἐτέθησαν αἱ κρηπίδες τοῦ παγκοσμίου ῥωμαϊκοῦ κράτους, ὅπερ ἀνηψώθη ἐπὶ τὸν κολοφῶνα τῆς ἀνδρίας καὶ τῆς δόξης. Ἄλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου ἐλλόγως ἀναφύεται τὸ ζήτημα «πρὸς τί ἡ ἡγουμένη ἀφήγησις γνωρίμων ἀγώνων;» Τὴν ἐξιστόρησιν αὐτὴν ἐκρίναμεν ἀπαραίτητον, διότι πάντες οἱ προειρημένοι ἀγῶνες ἐγένοντο ἐν τῇ νῦν περιόδῳ, τὰ σχολεῖα, ὡς εἶπειν, τῶν Ῥωμαίων οὐχὶ ἐνίων ἀτόμων, ἀλλ' ἀπάντων τῶν πολιτῶν οὐχὶ τῶν παίδων, εἰ καὶ οὗτοι πολλὰ ἐκ τῶν πολέμων ἐξέμαθον, ἀλλὰ καὶ τῶν προβεβηκότων τὴν ἡλικίαν, σχολεῖα, ἐν οἷς ἐμπειρότεροι κατέστησαν οὐχὶ διδασκόμειοι, ἀλλὰ δρῶντες. Τίνα δ' ὁδὸν ἐτρέποντο ἐν τοῖς δε τοῖς σχολείοις καὶ ποίαν μέθοδον ἀπεδέχοντο, μόλις ἀνευρίσκει ὁ ἀνογνώστης ἐν τοῖς περὶ τῶν τοιούτων φιλοπονήμασι τῶν νεωτέρων. Πλὴν ἀλλ' ὅμως καταμανθάνει τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν τῆς ἀγνώστου ἐκείνης μεθόδου. Οἱ δήμαρχοι, ὡς ἐν παραδειγματι, οἱ ἐν ἀρχῇ καὶ τῶν λέξεων αὐτῶν ἀδαεῖς, κατέστησαν εὐγλωττότατοι, καθάπερ τεκμηριοῦσι τὰ χωρία τοῦ Λιβίου, ἐν οἷς ὁ λόγος περὶ τῶν δημάρχων τοῦ Λαιτωρίου καὶ τοῦ Σηξτίου. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τούτων II 56 λέγεται «ὅτι ἡ τοῦ Λαιτωρίου ἄξιστος ὡς στρατιωτικοῦ γλῶσσα δὲν ἐπῆρκει τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ τῇ πνευματικῇ παρρησίᾳ. Ὅθεν ἐλλείποντος τοῦ λόγου, ἐπειδὴ δὲν κατέχω ἐτοιμότητα περὶ τὸ λέγειν, προσέλθετε Κυρίται εἶπεν, αὔριον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔνθα ὁ Weisseborn διαλευκαίνων τὸ *adeste* (πάρεστε προσέλθετε) ἔχεται γνώμης, ὅτι ὁ Λαιτώριος ἀγορεύει ἐν ἐκκλησίᾳ πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς συνεδριάσεως. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ VI 36 ἀναγινώσκονται τάδε, «ὁ Σηξτίος καὶ ὁ Λικίνιος μετὰ τινῶν συναρχόντων καὶ ἐνὸς τῶν χιλιάρχων Φαβίου ὡς ἐκ τῆς μακροχρονίου ἀσκήσεως ἦσαν δεινοὶ περὶ τὴν τέχνην τοῦ ἰθύνειν τὰς ψυχὰς (τὰς διαθέσεις τοῦ λαοῦ). Οἱ δήμαρχοι ἄρα, διὰ τὴν ἀνά πᾶσαν ἡμέραν παρεχομένην εὐκαιρίαν τοῦ λέγειν, τοσαύτην ἐτοιμότητα λόγων ἐκέκτηντο, ὡστ' ἐδύναντο ν' ἀντιπαλαίσωσιν οὐχὶ μᾶλλον διὰ τῶν βελῶν, ἢ διὰ τῆς γλώσσης· ἐπειδὴ δ' ἐν τοῖς προτέροις ἀγῶσιν ἅπαντα τὰ ἀγαθὰ, ὧν ἀπλήστως οἱ ἄνθρωποι ἐφίενται, ἦτοι ἀγροὶ, χρήματα, τιμαὶ διεκυβεύοντο, ἐξεγέρθησαν αἱ ἐπιθυμίαι τοῦ λαοῦ, παρωρμήθησαν αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις τῶν ἀγροτῶν καὶ ἐξεγυμνάσθησαν καὶ ἐπετάθησαν, αὐτοὶ δὲ συνετώτεροι καὶ ἐμπειρότεροι ἐγένοντο, διότι καθ' ἑκάστην ἐδιδάσκοντο ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως καὶ ἐν τοῖς στρατοπέδοις, ἐξεμάνθανον ἐκ τῶν λόγων καὶ ἐξ ἀνδραγαθημάτων τῶν πατέρων αὐτῶν, τῶν οἰκείων καὶ τῶν συμπολιτῶν καὶ ἐπὶ πᾶσι κατεμάνθανον τὴν ἀρετὴν, κατ' ἐξοχὴν ἐκ τῶν προγονικῶν παραδειγμάτων. Ἐν τῇ πρώτῃ

ἄρα περιόδῳ ταύτῃ τῇ ἀπὸ τῆς καταβολῆς τῆς πόλεως μέχρι τοῦ 146 π.Χ. καθηκούση ἐνορῶμεν, ὅτι αἱ πνευματικαὶ καὶ ψυχικαὶ δυνάμεις τῶν Ῥωμαίων, αἱ διὰ τῶν πολέμων καὶ τῶν ἀπ' αὐτῶν ἀναποσπάστων μόχθων ἀναρριπιζόμεναι, διεσπερέωθησαν καὶ ἐκρατύνθησαν. Ἄλλ' ἐὰν τις ἐρωτήσῃ, τίνα βοηθήματα παρὰ τὰ ἄρτι εἰρημένα μετεχειρίσθησαν εἰς τὴν κατ' οἶκον ἀγωγὴν καὶ διδασκαλίαν τῶν παιδῶν αὐτῶν, δὲν θὰ εὕρισκετό τι ἀσφαλές, συναφές, καὶ ἱκανοποιοῦν τὴν διάνοιαν τοῦ ἐρευνητοῦ. Ὅμως καὶ οὕτως ἔχοντος τοῦ πράγματος ἡ παρούσα περίοδος κρίνεται ἀξία πραγματεύσεως, ἅτε δὴ ἐπ' αὐτῇ ἐπεριδομένης τῆς ἐν τῇ ἐπομένῃ περιόδῳ ἡμερώσεως καὶ τῆς παιδείας. Οὐδ' εὐνόητον ἀποβαίνει, πῶς οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ περὶ τὸ τέλος τῆς νῦν περιόδου τοσοῦτον πεπαιδευμένοι καὶ καθ' ἅπαντα τὸν βίον ἐκμεμορφωμένοι, ἐφίκοντο τηλικαύτης πνευματικῆς ὑπεροχῆς, εἰ καὶ ἦσαν ἐστερημένοι σχεδὸν ἀπάντων τῶν ἐκπαιδευτικῶν μέσων.

Ἐποῖα δ' ὑπῆρξεν ἡ παλαιοτάτη ἀγωγή καὶ παιδεία τῶν Ῥωμαίων ἐξάγεται ἐξ αὐτοῦ τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ καὶ τῆς πολιτικῆς διοργανώσεως καὶ τῶν ἱερῶν καὶ ἐκ παντὸς τοῦ βίου μᾶλλον, ἢ ἐξ ὠρισμένων μαρτυριῶν τῶν συγγραφέων. Διότι συγγραφεῖς τῶν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πεπραγμένων δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη, καὶ ἡ τῆς ἐπομένῃς ἐποχῆς τοιοῦτοι ἀσαφῶς καὶ ἐπιπολαίως διατρίβουσι περὶ τὸ πρᾶγμα, οὐδὲν διασαφοῦντες, ὥστε νὰ προκύψῃ ἀκριβετέρα γνώσις. Πολλὰ λοιπὸν φαίνονται παραλιπόντες, ἅτινα ὑπελάμβανον γνωστὰ τοῖς συνηλικιώταις, ἄλλα δὲ πάλιν εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ ἀφορῶντα, φαίνονται ἀγνοοῦντες, καὶ ἄλλα πιθανῶς δὲν ἔκριναν ἀξιαφήγητα.

N. ΠΕΤΡΗΣ.

(ἀκολουθεῖ)

Ἡ ΔΗΜΟΣΙΑ ἘΝ ΑΓΓΛΙΑ ἘΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Ἑπὸ ΗΙΡΡΕΑΥΧ. (α)

Αἱ σπουδαιότεραι τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐταιριῶν, τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὴν ἴδρυσιν καὶ τὴν διεύθυνσιν σχολῶν προκαταρκτικῶν, εἶναι ἡ ἐθνικὴ ἐταιρία, ἡ Ἀγγλικὴ καὶ ξένη ἐταιρία καὶ ἡ οἰκιακὴ καὶ ἀποικιακὴ ἐταιρία.

Ἡ πρώτη εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, παράρτημα τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας. Πρόεδρος τῆς διευθυνούσης ἐπιτροπῆς εἶναι ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κανταβραγίας καὶ ἀντιπρόεδροι οἱ ἐπίσκοποι τοῦ Λονδίνου, τοῦ Δούρχαμ καὶ τῆς Καρλίσλης κλπ. Ὁ προτεινόμενος ὡς διευθυντὴς σχολῆς τινος, ἀντικούσης εἰς τὴν ἐταιρίαν ταύτην ὑποχρεοῦται ἵνα νὰ διδάσκῃ τοὺς παῖδας τὴν ἁγίαν Γρα-

(x) Συνέχεια ἰδ. προηγ. τεύχος.